

מילואים הלכות מנגלה סימן תרצ תרצא

המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ח]
לענין הקף ג' ויל"ג.

12) ודין זה שיהיו האותיות מוקפות גי'ל, אינו אלא במגילה שכתובה בכתב אשורית, אבל הכתובה בכתב האומות, כתב בביה"ל לעיל (סי' תרצ ט"ז ד"ה אבל) בשם הרמב"א שאין מוקפים בה שיהיו האותיות מוקפות גי'ל, שלא הצריכו זה אלא בכתב הקודש.

10) ופירוש 'בדיעבד', כתב במשניב לקמן (סי' יד) דהיינו שכבר קרא את המגילה.

11) אמנם, לענין ברכה על מגילה שפרשיותיה פתוחות שנחלקו הפוסקים אם היא פסולה, כתב לקמן (סי' ט) שהפמי"ג הסתפק בזה, והלבוש שרד צ"ד שיכול לברך עליה, כי אף על מגילה פסולה יש דעות שיכול לברך עליה, ואם כן הוא כעין ספק ספיקא.

הלכות מנגלה סימן תרצב

המשך מעמוד 316

נקראות ציבור לענין זה שתלוי בפרסומי ניסא, וכן כתב בשו"ת משחא דרבנותא (להגיד רפאל אלפסי, ח"ג סי' תרצ), מאיך, דעת הגרש"ז אר"ע רבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג דבר הלכה אות ג) והגר"ש אלישיב הנרי"ץ קרליץ (בלילה ההוא עמ"י 8) שאין מכריחים במנין לנשים 'הרב את ריבנו גב כשיש עשר נשים.

[משנ"ב ס"ק ט]

אסור לְקַח לְשׂוֹת לְכַתְּחֵלָה⁽¹³⁾ וכו', נְקָה אֶסֶת⁽¹⁴⁾ וכו', נְלַפְקְמִים אֶפְלוּ לְכַתְּחֵלָה מְתָרִים⁽¹⁵⁾ וכו', מְפָנִי הַכְּבוֹד⁽¹⁶⁾ וכו', פִּינְ הַכְּרָכָה לְתַתְּלַת הַקְּרִיָּאָה⁽¹⁷⁾.

13) והוסיף הרמ"א לעיל (סי' תרצ ט"ה) שגוערים במי שסח ביניהם, ובטעם הדבר ביאר במשניב שם (סי' כ), שכיון שבירך על המגילה התחיל במצות, אין להפסיק ביניהם עד לאחר גמר כל המצוה.

14) וכן כתב לעיל (שם סי' מח), אכן כתב שם (סי' ה-ו) שזו דעת רוב הפוסקים, וראה להלן שבביה"ל שם (סי' ד"ה אין) הביא את דעת החולקים בזה.

ואף אם החסיר אות אחת, כתב בביה"ל לעיל (שם) בשם החיי אדם שיחזור ויקרא את המגילה (וראה להלן אם חזר ומברך).

ואם התיבה שהחסיר [בשמיעה או בקריאה] אינה משה את משמעות הענין [כגון שלא שמע תיבות 'כני הרמנים'], כתב בביה"ל לעיל (שם) שלדעת הרי"א יוצא ידי חובה בדיעבד [ולדעתו לא יצא רק אם השמיע תיבות שמפסיד על דין את הקריאה, כגון זימי הפורים האלה לא יעברו] השמיע תיבת 'לא', וכן 'ומתנות לאביונים' השמיע את המ"ם, ושאר הפוסקים חלקו עליו, ולדעתם גם אם התיבה שהשמיע אינה מפסידה את הקריאה, מי"מ לא יצא, וחזר וקרא בברכה. אכן החיי אדם חשש לדעתו, וכתב שאם חסיר תיבה שאינה מפסידה את הקריאה, חזר וקרא את המגילה בלי ברכה.

15) וכן אם דורש בענינו של יום באמצע קריאת המגילה, כתב בשעה"צ לעיל (סי' תרצ ט"ז מג) שאפילו לכתחילה מותר לעשות כן, כדי לפרסם את הנס, וכן כתב בשעה"צ שם (סי' נו) שהלבוש היה אומר 'ושם רשעים ירקב' כשהזכירו שם המן במגילה, ואינו נחשב הפסק משום שהוא מענינו של יום [אמנם מסקנתו היא שטוב שלא לומר זאת, משום שעלול על ידי כך להפסיד שמיעת כמה תיבות מהקריאה], וראה מה שהעיר על זה בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' קצב) הובא בדברינו שם (סי' מג).

16) אכן, בזמנינו שאין אנו נהגים לשאול בשלום בבית הכנסת בעת התפילה, כתב לעיל (סי' סו סי' ב) לענין קריאת שמע שאסור לשאול מפני הכבוד אפילו בין הפרקים.

17) ולענין עניית 'ברוך הוא וברוך שמו' על ברכות המגילה, כתב לעיל (סי' קכד סי' בא) שאין לענות כן, שהרי מתכוון לצאת ידי חובה בברכה ששומע מהמברך, ונחשב שאומר את הברכה בעצמו משום

'בדרך שאמר' ומברכת 'הטוב המטיב' שאומר בהן 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל' וכו', וסיים שצ"ע, ובשו"ת שואל ומשיב (מהדורת ח"ב סוף סי' עז) תירץ לענין 'ברוך שאמר', שהוצרכו להוסיף תיבת 'האל', כדי להשלים למנין פ"ו תיבות שיש בו, כמוכא במשניב לעיל (סי' נא סי' א).

[משנ"ב ס"ק יו]

יְבָרַךְ פִּינְ הַכְּרָקִים⁽¹⁸⁾.

10) ומה נקרא בין הפרקים בקריאת המגילה, ראה בשעה"צ (סי' יא). ואם לא בירך בין הפרקים, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות כו) שיכול לברך בשעה שהבעל קורא ממתין כשמכים את המן [וראה בשעה"צ לעיל (סי' תרצ ט"ז מג) שכתב שמוותר להפסיק בדיבור לכתחילה אפילו באמצע קריאת המגילה, אם הוא בענינו של יום].

[משנ"ב ס"ק יז]

דְּכָכָר אֶמְרַ פִּיטִים⁽¹¹⁾.

11) ובזמנינו שלא נהגים לומר פיוטים, כתב בלח א"י בשם האדרי"ת שגם ביום יש לומר 'אשר הניא', וכן דעת הגר"ש אלישיב (יב"קשו מפיהו עמ' קמו), אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות כה). מאיך, דעת הגר"ח קניבסקי (אגרת הפורים עמ' כא הע' לח) שגם בזמנינו אין לאומרו ביום, כי מאחר שלא נהגו לאומרו בזמנם, לא נשתנה המנהג.

[ביה"ל ד"ה אלא]

אֶלָּא כְּצִבּוֹר⁽¹²⁾.

12) ובטעם הדבר כתב הערוך השלחן (סי' ה), שכיון שאין הברכה שייכת למגילה, אלא היא ברכת הוראה משום פרסומי ניסא [וכמו שכתב השעה"צ סי' יב ברעת העיטור], לא נתקנה הברכה אלא בציבור שיש פרסום הנס ולא ביחיד.

וכתב במשניב לקמן (סי' תרצ ט"ק יא) שצריכים כולם לשמוע מהבעל קורא את ברכת 'הרב את ריבנו', יש מהזמנים שאומרים או קדיש אחר סיום המגילה, ואינו נכון וראה שו"ת צ"ץ אליעזר (ח"א סי' מח) שיש מקומות שנהגו בהם שכל אחד מהציבור מברך לעצמו ברכת 'הרב את ריבנו', וכן נהגו בישיבת ראדן, וכן נהג הגר"מ פיינשטיין (הרד"ק קדם ח"א סי' קצד אות ב), וכן הובא מנהג זה בא"א (בוטשאטש).

ויחיד שקרא את המגילה ורצה לצרף עשרה שכבר יצאו ידי חובה כדי לברך 'הרב את ריבנו', דעת הנרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ג אות כד) שאינו מועיל לעשות כן, וכן דעת הגרש"ז אר"ע רבך (הליכות שלמה פורים פ"ט סי' ה) והוסיף (ארחות הלכה הע' 18) שאפילו אם שמעו את המגילה בעשרה ואחד מהעשרה כבר שמע את המגילה קודם לכן, לא יברכו.

הקורא את המגילה עבור עשר נשים ויותר, כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' לה) שיתכן שמברך 'הרב את ריבנו', כי גם עשר נשים

מילואים הלכות מגילה סימן תרצב המשך מעמוד קודם

וברוך שמו על ברכת תקיעת שופר, והחתם סופר לא מוחה. וכשהשומע שח באמצע הברכה, כתב בשע"צ לעיל (סי' קסז סי' ק מג) לענין ברכת 'המוציא', שלא יצא אף אם יאמר שכיוון ושמע את ברכת המברך, כיון שמה שירצא בשמיעה הוא רק מפני ששומע כעונה, ח"ו שייך דוקא כששותק, אבל אם דיבר בשעת הברכה, הוא לא עדיף מהמברך עצמו שאם הפסיק באמצע הברכה בדברים אחרים, לא יצא.

שישומע כעונה, הרי זה הפסק בברכה. ובדיעבד אם ענה 'ברוך הוא וברוך שמו', הביא שהחיי אדם נשאר בצי"ע אם צריך לחזור ולברך. דעת המשגיב שאין להחמיר בזה בדיעבד, והפנה לעין במגן גמורים שכתב בשם ספר מעשה רוקח שיש לענות 'ברוך הוא וברוך שמו' אף בברכה שירצא בה ידי חובה, ואין זה הפסק, כיון שעונה כדי להחיות ולגדל שמו יתברך הרי הוא מעין הברכה, ובשו"ת מהר"ם שיק (אורח סי' נא) כתב שבבית המדרש של החתם סופר היו עונים כרוך הוא

הלכות מגילה סימן תרצב המשך מעמוד קודם

שאם ביקש מחבירו להזכיר לו להתפלל ולקרוא קריאת שמע, יכול לאכול אף לאחר שהגיע זמן קריאת שמע [נמבאר ברמ"א (סי' רלב סי' ב) לענין תפילת מנחה (שע"צ שם סי' כא)]. וכן לענין אמירה קודם נטילת הלחם כשממתין שיביאו לו הלחם, כתב במשגיב לעיל (סי' תרנב סי' ו) שדעת החתם סופר שמוותר לו לאכול בינתיים, כיון שמי שיביא לו את הלחם יזכיר לו לנטול, וכתב שמי שלבו חלש יכול בודאי לסמוך על זה, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' א) שגם לענין קריאת המגילה, כשממתין שיביאו לו את המגילה, אם חלש לבו יכול לאכול על סמך זה.

לחוש שיפגע וימשך בהם, ובשע"צ (סי' רלה סי' יח) הביא שיש מחמירים בכל המלאכות, והוא הדין כאן. ולענין אכילה קודם קיום מצות 'משלוח מנות' ומתנות לאביונים, דעת הגר"ש אלישיב (חשו"ק חמד מגילה עמ' קד, תש"ח ישראל עמ' קלט). אשרי האיש ח"ו פמ"ו את יח' שמתרת, כיון שבאכילה זו מקיים מצות סעודת פורים, ואין עדיפות להקדים 'משלוח מנות' ומתנות לאביונים לטעודת פורים, וכן כתב בשו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' קסא) וראה שם עוד טעמים בזה. מאידך, דעת הגר"ש ארי"ע רבך (הלכות שלמה פורים פ"ט סי' ט) שראוי שלא לאכול קודם שמקיימים את מצוות היום.

שע"צ סי' קכז

דהוא נדבקי קבלה³².

(32) וכן כתב לעיל (סי' תרצ"א סי' מא), וראה גם מה שכתבנו במשגיב לעיל (סי' תרפ"ט סי' ו). אמנם במשגיב להלן (סי' טז) לא חילק בזה בין הקריאה של היום לקריאה של הלילה, וראה גם מה שכתבנו במשגיב לעיל (סי' יד).

משגיב סי' טז

לקרא את המגילה אחר אכילת³³ וכו', משום דהוא דבקי קבלה³⁴.

(33) ומשמע מדבריו שלאדם בריא אסור לאכול אף אם מבקש מאחר שיוזכר לו לקרוא, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק דיני שהיה וחזרה עמ' שיא) שאף אם ממתין לשליח שיביא לו מגילה, אסור לאכול אף לא לטעום [אם הוא אדם בריא], ואינו יכול לסמוך על כך שהמביא את המגילה יזכיר לו לקרוא אותה [וכן משמע לעיל (סי' יב) שגם כשממתין שיקראו לפניו את המגילה, אסור לו לאכול בינתיים]. וכן דעת הגר"ח קרליץ (יד בפורים עמ' סח) שימתין עד חצות אם הוא אדם בריא. אמנם לענין קריאת שמע, כתב לעיל (סי' רלה סי' יח)

הלכות מגילה סימן תרצב המשך מעמוד 318

לחזור, ולענין אם הזכיר 'על הנסים' בשאר ימות השנה, ראה לעיל (סי' קח סי' לח).

וכן עיר שהגיע לכרך בט"ו ומתפלל עם הציבור [באופן שאין לו דין בן כרך, ראה בשו"ע לעיל (סי' תרפ"ח סי' ט) פרטי הדינים בזה], כתב הגר"צ פאנק (מקראי קודש פורים סי' לו) שכיון שגם כשנמצא בעיר וטעה ואמר 'על הנסים' בט"ו אינו חוזר, משום שיש קצת שייכות להזכרה זו בימים אלו, לכן כשנמצא בציבור שכולם אומרים 'על הנסים', יתכן שיכול לומר עמיהם, האומר לא הפסיד. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (הל' פורים עמ' 9) שלכתחילה לא יאמר עמיהם 'על הנסים'.

(12) ועירות שנהגים בהן כעירות המסופקות רק לחומרא וכגון בני

הנסים' בברכת המזון אם חוזר או לא, אכן אם כבר אכל סעודה אחת בבוקר, לכל הדעות אינו חוזר כששכח בסעודה השנייה, אלא מוסף בסוף ברכת המזון 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים' וכו'.

משגיב סי' ו

קצת שזכות קמים אלו¹¹, נפלים הספקוה¹² וכו', שתרית משפמיין לבית המדרש¹³.

(11) ומטעם זה בפורים המשולש, שהדין הוא שבמקומות המוקפים אומרים 'על הנסים' בט"ו באדר, אם אמר 'על הנסים' ביום שישו' וי"ד אדר, כתב לעיל (סי' תרפ"ח סי' יח) שאין צריך לחזור, וכן אם אמר 'על הנסים' בפורים קטן [באדר א], כתב לקמן (סי' תרצ"א סי' א) שאין צריך

הלכות מגלה סימן תרצב

קנט קאר הגולה

ר שם מנה דמי
אחבה יאשישנה
כ"ט ז תרומת הדין

ג (י) יא-ף-על-פי שצא ככר. מכרף (יא) להוציא את אחר (י) ידי חובתו: ד ימי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילה לבית-הכנסת (יב) וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישוב בתענית כליפה, וכול לשמע קריאתה מבעוד יום (י) [1] (א) *מפגל המנחה ולמגלה: הגה (יד) אכל אסור לאכל (טו) קדם שישמע קריאת המגלה (טז) אפלו התענית קשה עליו (תהי' סימן קט):

באר היטב

(י) י"ה. ואם מכרף לגשים יכרף לשמע מגלה, בית, אבל לא יכרף ששקני, והקראה לגשים אסור וצאח בהכ"ט. המנהג שצאח הוא בקריאת הצבור, מ"א: (י) מפגל. אחר שיחפלו ערבית. וכתב הט"א: מאחר דשפר רמ"א לשונו וכתב אסור לאכל וכו' משמע דשעיקה שרי, ומ"מ אין להקל אלא לצורך גדול, ומשמע במהרי"ל האפלו חולה לא יאכל קדם קריאתה א"כ יש בו ספנה. וכתב הב"י שנהט לקרות קצת מבע"י כדי להקל על הגושים והמקצרות שלא יתענו יותר מדי:

משנה ברורה

בין השומע ובין הקורא. הפסיד הבקעה⁽¹⁾, (יב) וכן בין [סוף] הקריאה (לסוף הבקעה) [לבקעה] גס-פן אסור להפסיק: ג (י) אפי' על-פי שצא ככר מכרף וכו'. וכל-שכן הכול להוציאם בקריאת אפי' על-פי שצא ככר. מכרף מקום יש פוסקין שסוכרין (יג) לענין ברכה, אם יודיעו בעצמן ובכרף (יד) ויכרו בעצמן פיון שהוא ככר נא בקריאתה⁽²⁾, ומנהג העולם להקל להוציא ככל מנהגו. וענין לעיל סימן תקפ"ה במשנה ברורה סעיף-הט"ו⁽³⁾: (יא) להוציא את אחר ידי חובתו. והקראה לגשים (טו) אחר שצא מבית-הכנסת, המנהג שצא בעצמו בקריאת הצבור, (טו) אכן אם מכן שלא לצאת באותה קריאה, שפיר דמי לצאת אחר-כך בקריאת הצבור. ובשהוא מכרף לגשים (י) טוב שיכרף 'לשמע מגלה'⁽⁴⁾, פי (יג) יש פוסקים שסוכרין דאשה אינה סוכת בקריאה, רק לשמע: ד (יב) וצריך להמתין וכו'. רוצה לומר, שיבוא אחר לקרא לפניו, דמקום אסור לאכל, כמו לענין קריאת שמע לעיל בסימן רל"ה: (יג) מפגל המנחה ולמגלה. והוא (יט) שעה ויביע ק"ח הלילה, והעשב, דכיון דחשבינו לה לילה לענין הפסול ערבית שיכול להפגל במין ההוא, חשבינו לה לילה גם לענין המנהג (יד) אכל אסור לאכל וכו'. ענין במגד-אברהם שפסיק, דרוקא

שערי תשובה

משמע דעכ"פ אין להקל במגלה יותר מבקיש שאין מצי' רק מפני היראה והפחד כ"י, וגם בעד"ע נראה דמ"ה דתקנה דהלוק נכע פני. וע"ש דרין אם הגיע וכן קדוש לבנה בליל פורים ונראה שצ"ע קריאת המגלה באותה ענין מסר לזכר, והבאתו הכתובים בשערי-אפרים סעיף נז ובפתחי-שערים פ"ט, ע"ש: [1] מפגל, עב"ח"ט, וענין כ"ח שחוקק ע"י רמב"ד וקריאת לילה נפקא מ"לילה" ולא מקרי לילה עד אחר צאת הפוכבים, ובכ"ז הביא בשם המאריך ג"כ זמן פני הפסחים שכתב: ונפאן סטכו גדולי המפרשים לחלות וילדות שאין צריכין כ"כ להערים ורש"אין למטר קריאתו מפני' ואף שהיא ענין פתחים י"ג, עכ"ל:

באר הלקה

פוסקים המכרף אפלו בנחיד, וענין בבאר הגורא דמירושלמי ג"כ אין ראיה, ולא קאי אלא אברכת התורה. ומפגל מקום נראה דאין נדאי לבנה אחרית, דבלאי הכי הפרכה זו אפלו בצבור אנה חובבת ונחלא במנהגא כדאימא בנקרא, ומי יאמר דנתפשט המנהג כהיום לבנה בנחיד: וכן כתב הפרי"מגדים דקמק ברכות ולמגלה⁽⁵⁾: * מפגל המנחה ולמגלה. מקורו טמא שמתקנו לעיל בסימן רל"ה לגבי תפלת ערבית, והוא הדין קריאת שמע של ערבית לשית ובנו ממ, אכן כל זה אם הוא נזהר סמיר להפגל מנחה קדם פגל, וכמבאר שם בסעיף א, וכן כתב המ"א. ומה הפרי חדש השיג על פרומת-הדין בעקר ד"טו, דכיון דבמקרא למינין מנה דכתיב 'ולילה ולא דוקא', וליה לא נאבא עד צאת הפוכבים, וגם לענין קריאת שמע רב הפוסקים חולקין על רבנו פ"ט, אכן הבית-חיים בסימן תרפ"ד העתיק בשם ארזות-חיים בשם הרמב"ד דהנהגה לקרות קצת מבעוד יום כדי להקל על הגושים והמקצרות שלא יתענו יותר מדי, וכן מצאתי באשכול ונ"ס במאירי הביא פ"ח זה לענין חולות וילדות שאין צריכין להערים כליפה ורש"אין למטר קריאתו אף שהוא ענין בתחום י"ג, ואף שהפרי חדש דמה הפנהג הזה בשתי ימים, מפל מקום פשה אחרונים הליצה בעד הפנהג הזה שהביאנו כמה ראשונים וענין בבכור-ישע ובמאמר-מרדכי ובמור וקציעה, ודעם דאף שהסקמיר סבא עליו ברכה, מפל מקום לענין חולה ומצטער שפגל לקרות מבעוד יום קצת, יש לו על מי לסמוי, ואפשר בטקום שהתחוק גדול, אף בצבור יש להקל לקרות אף שאין ענין לילה גמורה:

אכילה אסור אכל בעלימה בעלמא שרי⁽⁶⁾, ועל-פן טוב יותר להקל לאיש הנה שיטעם קדם קריאת המגלה ולא להקל לקרא מפגל המנחה ולמגלה, דהפרי חדש קרא מנר על קלא וכו'⁽⁷⁾, ונראה דקדם צאת הפוכבים אינו יוצא כלל אפלו דיעבד, וכן משמע דעת הגר"א בבאורו, ואפלו טעמיה (כ) אין להקל אלא לצורך גדול, (כ"א) דהנהי חולה קצת או מי שמתענה והתענית קשה לו, (כ"ב) ושעור טעמיה הנהי כבידה פתח⁽⁸⁾ או משקין בשעור בית-הדין, וכתב הפרי"מגדים, דלפי דעת הפרי חדש אפלו בין השמשות אין לקרות, ובדיעבד אם קרא בבית-השמשות גס-פן מסתפק שם⁽⁹⁾, אם לא באגס והכרת גדול יש לצרד להקל, וכתב בתי-אדם, האפלו קרא מקצמה קדם צאת הפוכבים לא נא וצריך לתור ולקרות, וכלי ברכה. וענין בשערי-השובה בשם הבן-פרי"וסף ובבאר הלקה, דמפגל מקום הפגל לחולה וילדות למטר קריאתו מבעוד יום קצת, יש לו על מי לסמוי⁽¹⁰⁾, (טו) קדם שישמע קריאת המגלה. כמו (כ"ג) לענין קריאת שמע דצדכית דאפרין משעם שמא יחטפטו שנה ויבטל מקריאתה, (כ"ד) ואם-פן כל-שפן שאסור לישן קדם קריאת המגלה (כ"ה) ואפלו דעהו רק לישן קמצא, כמו שם גבי קריאת שמע; (כ"ו) וקריאת המגלה הוא חוב גדול, שהרי כל המצות נדחים מפניה, כדלעיל בסימן תרפ"ו. וענין לעיל בסימן רל"ה סעיף ב ובמשנה ברורה שם כמה פרטים לענין קריאת שמע, והוא הדין כאן⁽¹¹⁾. ודע, דכמו בלילה אסור לאכל קדם קריאתה⁽¹²⁾, (כ"ז) הוא הדין ביום, אפלו ככר ההפגל, אסור לאכל קדם קריאתה, (כ"ח) וכמו לענין שופר ולילב: (טז) אפלו התענית קשה עליו. ואם הוא אדם חלוש והשתה זיך לבריאותו ויכול לבוא לידי חלי, וטעמיה קמט איתו מספיק לו, (כ"ט) נראה דשרי לאכל, אף יבאש מאחד שנתכדו לקרא את המגלה אחר אכילתו⁽¹³⁾, כתב הפרי"מגדים: ספק אם קרא את המגלה, אפשר דלא אמרינן בנה ספקא דרבנן לקלא משום דהוא דברי קבלה⁽¹⁴⁾:

שער הציון

(י"ג) בין השומע ובין הקורא. דכיון דנהיגין לברך אחר המגלה, מפגל למגלה שיכא [ט"ו]. ובדיעבד אם שח בפתחים יש לענין לדעת השו"ע אם יוכל לברך ברכת ערב, ולבצל השו"ע דהתורה אין שוקא כל-כך למגלה אלא הודעה כפי צעקה כמו שכתב הבית-חיים, גודאי יוכל לברך⁽¹⁵⁾: (י"ג) וגם לענין עץ הקריאה יש דעות בפוסקים אם אחר יכול להוציא את חברו בשחות מעש"ה חיבא שהוא יודע לקרות בעצמו, שכן לעיל בסימן תרפ"ט סעיף ה' ונסתור ע"י דיננו, כיון להוציא את החולה, והמסבר קמט בנה בענינו. וצריך לשוב, אלא שנתענן-אברהם מסיק שם להקל בנה, ע"ש: (י"ד) וזהו שרבו המגד-אברהם לענין שם: (ט"ו) מגד-אברהם: (י"ז) לעיל בסימן תרפ"ט: (י"ט) אכן הפגל מקום תהי', ומובא בט"א: (כ) פני-אברהם: (כ"א) דרך-החיים: (כ"ב) שם: (כ"ג) תרומת-הדין, ומובא במגד-אברהם: (כ"ד) ט"ז: (כ"ה) כדאימא ברכות דף ד לענין קריאת שמע: (כ"ו) לשון פרומת-הדין ט"ל: (כ"ז) דקריאה דיום חמור מלילה, והוא מדברי גמלה⁽¹⁶⁾, כמו שכתבו הפוסקים: (כ"ח) כדאימא בתוספתא: (כ"ט) ולשון מגד-אברהם שכתב בשם מהרי"ל, האפלו חולה לא יאכל קדם קריאתה אלא-אם-פן יש בו ספנה, קשה, דאם הוא חולה, אפלו אין בו ספנה הלא לא היה לו להתענות כלל, כמבאר לעיל בסימן תרפ"ו, והנה לו לאכל מבעוד יום, ובדיעבד שהתענה נראה גס-פן דאין לו להמטיר ורש"אין לאכל

הלכות מגילה סימן תרעב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

בין השומע ובין הקורא, הפסיד הפרכה¹⁸.

18 ולענין ברכת שהחיינו ושעשה ניסים, דעת הגרי"ש אלישיב (אשורי האישי חיג פמיג אות כח) שאינו צריך לחזור ולברכן, וחרור ומברך רק את ברכת מקרא מגילה.

[שעה"צ ס"ק יג]

קניאי יוכל לקנן¹⁹.

19 בקריאת המגילה אם יצאו מקצתם לפני שבירכו את ברכת הברך את רבנו, כתב הגרי"ש דבליצקי (פורים המשולש פי"ב הע"ט טז) שדין זה חלוי במחלוקת שכתב בשעה"צ, שאם ברכה זו שייכת למגילה וכהמשך ממנה יש לברך, אבל אם אינה שייכת למגילה אלא היא הודאה בפני עצמה, לפי מה שכתב בביה"ל (שם סי"א ד"ה אלא) שאין לברכה ביחיד, לא יברך.

[ביה"ל ד"ה אלא]

וכן כתב הפרי מגדים דקפ"ה ברכות להקל²⁰.

20 והוסיף הפמ"ג (משנ"ב סוף ס"ק א), שגם ביחיד ראוי לברך ה"רוב את רבנו בלא שם ומלכות, וכן כתב הכף החיים (סי' תרע"ג ס"ק קכד) שגם יחיד יברך בלא שם ומלכות, כדי שלא לאבד ברכה יקרה זו.

[משנ"ב ס"ק יז]

קצא בקריאה²¹ וכו', סימן תקפ"ה קמ"שנה ברוך קצין קטן²².

21 כלומר, שהדין שיהיה על פי שיצא מוציא הוא מטעם שיכל ישראל ערבים זה בזה, וכאילו הוא עצמו עדיין לא יצא ידי חובו, ופוסקים אלו סוברים שלא נאמר דין ערבות כשיכול לברך לעצמו.

22 שכתב שאין למחות בנחגים כן, כי כן העיקר לדינא שמי שיצא יכול להוציא אחר בברכות, אף אם ידע לברך בעצמו, וכן כתב בביה"ל לעיל (סי' רע"ג ס"ד ד"ה הווא) שבדעתו בכל הברכות אף על פי שיצא מוציא, אפילו לבק, אכן, לכתחילה כתב שם שיברך בעצמו אם יודע, וכן כתב בשעה"צ לעיל (סי' ח ס"ק כא).

וכתב בשעה"צ לעיל (סי' תקפ"ה ס"ק טו) שכשיש עשרה שומעים את הברכה ויוצאים בה, לכולי עלמא מברך עבורם, אף אם נולד יודעים בעצמם לברך, כי סתם ציבור נמצאים בו אנשים שאינם בקיאים בטיב ברכות, ואין לחלק בין ציבור לציבור.

[משנ"ב ס"ק יא]

טוב שיקראו ילש"מ מגילה²³.

23 וכן כשקוראת לעצמה, כתב הרמ"א לעיל (סי' תרפ"ט ס"ב) שהיה הנוסח שמברכת. ובמשנ"ב שם (סי' ח) כתב שמברכת לשמוע מקרא מגילה, וראה מה שכתבנו שם, ונשים הנהגות לברך על מקרא מגילה כמו אנשים, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' שע"ג) שנראה מדברי הפוסקים הראשונים שלא הביאו נוסח אחר בברכה לנשים, שאם יברכו על מקרא מגילה אין קפידא בזה, וכיאר בשו"ת ציץ אליעזר (חיי"ט סי' טו) ששמע שכונת רבני שאין קפידא בזה היא משום שהן מברכות אף על מצות עשה שהזמן גרמא שפטורות ממנה, וכתב שיעקר הטעם שהשיעור ועוד פוסקים לא הביאו נוסח אחר לנשים, משום שלדעתם גם הנשים חייבות במקרא מגילה כאנשים, וראה גם בשעה"צ לעיל (סי' תרפ"ט ס"ק טז) שכן העיקר לדינא שנשים חייבות בקריאה כאנשים.

[משנ"ב ס"ק יד]

אכל טעמייה פלמא שרי²⁴ וכו', דהפרי תדש קרא תגור על קלא²⁵ וכו', קביצה פת²⁶ או משקין קשעור ביצה²⁷ וכו', קבין השמעות גם-כן מספיק שם²⁸ וכו', יש לו על מי לסמך²⁹.

24 וכמו לענין קריאת שמע ובדיקת חמץ שטעימה מותרת לפניה, כמבואר לעיל (סי' רל"ח ס"ק טז) וסי' תל"א ס"ק ו' ומי"מ כתב כאן שאין

להקל בטעימה אלא לצורך גדול, וביאר הא"ר (סי' יא) שסוף ששרוי בתענית, אם נתייר לו טעימה וראי ימשך לאכול, וראה גם להלן (סי' טו) שיש טעם להחמיר יותר לענין קריאת המגילה שהוא חוב גדול, שהרי כל המצוות נחתות מפניה, אכן, גם לענין לולב כתב לעיל (סי' תרע"ב ס"ק ו) שאין להקל בטעימה אם לא לצורך גדול, וביאר הגרי"ש איזנברג (הליכות שלמה תפלה פי"ז ארחות הלכה הע"י 32) על פי הרקח (סי' שג) שכתב שחסידים הראשונים נהגו שלא לטעום כלום קודם קיום מצוה חביבה כגון לולב ושאר דברים וכתב הרקח שלכן מתענה החתן עד לאחר החופה, וראה שלכן נהגו להחמיר כן אף לענין מגילה גם כשהעמיד שומר שיחזיר לו לקרא, וראה מה שכתבנו להלן (סי' ט"ז) בשם הגרי"ש אלישיב, עוד בענין אכילה לפני התקיעות, ראה לעיל (סי' תקפ"ח ס"ק ב).

25 אמנם לענין הדלקת נר חנוכה מפלג המנחה, לא חלק הפרי"ח על השו"ע שכתב לעיל (סי' תרע"ב ס"א) שבשעת הדחק יכול להדליק מפלג המנחה, ובטעם החילוק, ראה בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' קמב) הובא במה שכתבנו לעיל (סי' רל"ג ס"ק ה).

26 ושיעור כביצה לענין זה של אכילת עראי, ראה בספר מדות ושיעורי תורה (עמ"י רפה) שלדעת החו"מ השיעור הוא 45-50 סמ"מ (שיעורין של תורה שיעורי המצוות אות כא) ולהגרי"ח נאה השיעור הוא 54.75 סמ"מ (שיעורי ציון עמ"י טו) וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תפ"ו ס"ק א).

ולענין פת הבאה בכיסנין, כתב בשעה"צ לעיל (סי' רפ"ו ס"ק ז) לענין אכילת עראי קודם תפילת מוסף, שדינה כמו שכתב לענין חיוב אכילה בסוכה (סי' תרל"ט ס"ק טו-טז), ושם הביא בזה מחלוקת אם יותר מכביצה נחשב כבר אכילת קבע, וכמו פת, או שצריך שיאכל שיעור חשוב שקובע עליו סעודתו בזה.

ואכילת תבשיל העשוי מהי מיני דגן, כתב לעיל (סי' רל"ב ס"ק לה) לענין אכילת קודם תפילת מנחה, שכיון שאינו נחשב כפת, מותר לאכול ממנו אפילו הרבה, אם אינו קובע עליו סעודה. וראה לעיל (סי' תרל"ט ס"ק טו) לענין אכילה חוץ לסוכה, שהמני"א מחמיר ביותר מכביצה. וכן לענין אכילת פירות, כתב (שם) שגם אם אוכל הרבה פירות נחשב רק טעימה, ואין על זה שם סעודה [אמנם לענין בדיקת חמץ, כתב לעיל (סי' תל"א ס"ק ו) שכשהגיע זמנה אסור לאכול הרבה פירות, וטעם הדבר, ביאר בביה"ל שם (סי' ד"ה ולא) שכיון שקבעו חכמים לכתחילה לבדוק בתחילת הלילה, שהיהיה עצמה אסורה משעה שחמץ אף בלא אכילה, ולכן אין לשהות הרבה אפילו על ידי פירות.

27 וביאר לעיל (סי' רל"ב ס"ק לה) שהיינו דוקא במשקה המשכר, שאז כששותה יותר מכביצה יש לחוש שמא ימשך, אבל סתם משקה שאינו משכר מותר לשתות אפילו הרבה.

28 כי יש לומר שיצא משום שספק דרבנן קולא, [וכמו לענין ספירת העומר, כמבואר לעיל (סי' תפ"ט ס"ק יד)], ומאידך, יתכן שקריאת המגילה שונה, כי חיובה הוא מדברי קבלה. [ובשעה"צ (סי' כז) נקט שרק הקריאה של יום היא מדברי קבלה].

29 תם בירושלים שקראים בה ב"ט, כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' טו) שבשעת הדחק יש להקל לקרוא בה בי"ד מפלג המנחה, ואף שערין הוא זמן קריאה לבני הפרושים, אין כאן משום זמנו של זה לא זמנו של זה שאמרו בגמ' (מגילה ב, א) שבין כרך אינו יוצא ידי חובה כשקורא בי"ד וכן להיפך, כיון שכן כרך הקורא את המגילה בי"ד מפלג המנחה ולמעלה, נחשב כבר ליל ט"ו אצל, וראה שם עוד מה שביאר בזה.

[משנ"ב ס"ק יו]

כמה פתים לענין קריאת שמע, והוא הדין פאן³⁰ וכו', אסור לאכל קדם קריאתה³¹.

30 וראה שם במשנ"ב (סי' יז) שקודם קריאת שמע נאסרה עשיית המלאכות המבוארות בשו"ע לעיל (סי' רל"ב ס"ב) שדרבן להדמשך ויש המשך במילואים עמוד 131

מילואים הלכות מגלה סימן תרצב

המשך מעמוד קודם

וברוך שמו על ברכת תקיעת שופר, והחתם סופר לא מיחה. וכשהשומע שח באמצע הברכה, כתב בשע"צ לעיל (סי' קסז) סי' מן) לענין ברכת 'המציא', שלא יצא אף אם יאמר שכיוון ושמע את ברכת המברך, כיון שמה שיוצא בשמיעה הוא רק מפני שישמע כעונה, וזה שיוך דקא כששותק, אבל אם דיבר כשעת הברכה, הוא לא עדיף מהמברך עצמו שאם הפסיק באמצע הברכה בדברים אחרים, לא יצא.

שישומע כעונה, והרי זה הפסק בברכה. ובדעיבד אם ענה 'ברוך הוא וברוך שמו', הביא שהחיי אדם נשאר בצי"ע אם צריך לחזור ולברך, דעת המשגיב שאין להתמיר כזה בדעיבד, והפנה לענין כמגן גבירים שכתב בשם ספר מעשה דקח שיש לענות 'ברוך הוא וברוך שמו' אף בברכה שיוצא בה ידי חובה, ואין זה הפסק, כיון שעונה כזה להתחיל ולגדל שמו יתברך והרי הוא מעין הברכה, וכשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' נא) כתב שכבית המדרש של החתם סופר היו עתים ברוך הוא

הלכות מגלה סימן תרצב

המשך מעמוד קודם

שאם ביקש מחבירו להזכיר לו להתפלל ולקחא קריאת שמע, יכול לאכול אף לאחר שהגיע זמן קריאת שמע [במבואר ברמ"א (סי' רלב סי' ב) לענין תפילת מנחה (שע"צ שם סי' כא)]. וכן לענין אכילה קודם נטילת לולב כשממתין שדיבאו לו לולב, כתב במשגיב לעיל (סי' תרב) סי' ז) שדעת החתם סופר שמוותר לו לאכול בינתיים, כיון שמי שיביא לו את הלולב יזכיר לו לנטילה, וכתב שמי שלבו חלש יכול בודאי לסמוך על זה, דעת הגרי"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' א) שגם לענין קריאת המגילה, כשממתין שיביאו לו את המגילה, אם חלש לכו יכול לאכול על סמך זה.

לחוש שיפגע ומשך בהם, ובשע"צ (סי' רלה) סי' יח) הביא שיש מהמורים בכל המלאכות, והוא הדין כאן.

(31) ולענין אכילה קודם קיום מצות 'משלוח מנות' רמתנות לאבותים, דעת הגרי"ש אלישיב (חשו"ק חמד מגילה עמ' ק), ישמח ישראל עמ' קלט, אשרי האיש חיג פמיו אות יח) שמוותרת, כיון שכאמל"ח זו מקיים מצות סעודת פורים, ואין עדיפות להקדים 'משלוח מנות' רמתנות לאבותים' לסעודת פורים, וכן כתב בשו"ת משנת הלכות (חי' סי' קנ), וראה שם עוד טעמים בזה. מאידך, דעת הגרי"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פ"ט סי' ט) שראוי שלא לאכול קודם שמקיימים את מצוות היום.

[שע"צ סי' קנ]

דְּהוּא מְדַבְּרֵי קְבֵלָה⁽³²⁾.

(32) וכן כתב לעיל (סי' תרצ"ב) סי' מא), וראה גם מה שכתבנו במשגיב לעיל (סי' תרפט) סי' ו), אמנם במשגיב להלן (סי' טו) לא הילק בזה בין הקריאה של היום לקריאה של הלילה, וראה גם מה שכתבנו במשגיב לעיל (סי' יח).

[משגיב סי' טו]

לְקָרָא אֶת הַמְּגִלָּה אַחַר אֲכִילַת⁽³³⁾ וכו', משום דְּהוּא דְּבָרֵי קְבֵלָה⁽³⁴⁾.

(33) ומשמע מדבריו שלאדם בריא אסור לאכול אף אם מבקש מאחר שיוכיר לו לקרוא, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק דיני שהיה וחזרה עמ' שיא) שאף אם נמתין לשליח שיביא לו מגילה, אסור לאכול ואף לא לטעום [אם הוא אדם בריא], ואינו יכול לסמוך על כך שהמביא את המגילה יזכיר לו לקרוא אותה [וכן משמע לעיל (סי' יב) שגם כשממתין שיקראו לפניו את המגילה, אסור לו לאכול בינתיים]. וכן דעת הגרי"ח קרליץ (יד בפורים עמ' טח) שימתין עד חצות אם הוא אדם בריא. אמנם לענין קריאת שמע, כתב לעיל (סי' רלה) סי' יח)

הלכות מגלה סימן תרצב

המשך מעמוד 318

לחזור. ולענין אם הזכיר 'על הנסים' בשאר ימות השנה, ראה לעיל (סי' קח) סי' לח).

וכן עיר שהגיע לכרך בטי' ומחפ"ל עם הציבור [באופן שאין לו דין כן כרך, ראה בשו"ע לעיל (סי' תרפ"ח) סי' ט) פרטי הדינים בזה], כתב הגרי"צ פאנק (מקראי קדש פורים סי' לו) שכיון שגם כשנמצא בעיר וטעה ואמר 'על הנסים' בסיו אינו חוזר, משום שיש קצת שייכות להוכיח זו בימים אלו, לכן כשנמצא בציבור שכולם אומרים 'על הנסים', יתכן שיכול לומר עמו, והאומר לא הפסיד. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (הל' פורים עמ' 9) שלכתחלה לא יאמר עמו 'על הנסים'.

(12) ועירות שנהגים בהן כעירות המסופקות רק לחומרא וכגון בבני

הנסים' בברכת המנוח אם חוזר או לא, אכן אם כבר אכל סעודה אחת בבוקר, לכל הדעות אינו חוזר כששוכח בסעודה השניה, אלא מסיף בסוף ברכת המנוח 'והחמנו הוא יעשה לנו נסים' וכו'.

[משגיב סי' ו]

קָצַת שְׂקִינֹת בְּיָמֵינוּ אֲלֹהֵינוּ, כְּרַכִּים הַפְּקוּתֵינוּ⁽¹⁾ וכו', שְׁהָרִיחַ מְשַׁפְּימֵינוּ לְבֵית־הַמֶּדְבָּר⁽²⁾.

(1) ומטעם זה בפורים המשולש, שהדין הוא שבמקומות המוקפים אומרים 'על הנסים' בסיו בארה, אם אמר 'על הנסים' ביום שישו י"ד אדר, כתב לעיל (סי' תרפ"ח) סי' יח) שאין צריך לחזור. וכן אם אמר 'על הנסים' בפורים קטן [באדר א], כתב לקמן (סי' תרצ"ב) סי' א) שאין צריך

